

ГАЗЕТА Выходзіць раз у тыдзень — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE“	DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND“	THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER “THE FATHERLAND.”
--	---	---

№ 31 (467) Нядзеля, 9 жніўня 1959 г. ГОД ВЫДААННЯ 13

Нацыянальная праблема ў СССР уступае ў „нову фазу“

Абяцаны ХХІ-ым зездам КПСС пераход СССР ад сацыялізму да «разгорнутага будаўніцтва камунізму» выклікаў, як можна было й спадзявацца, шырока дыскусію аб нацыянальным пытанні ў СССР. Шмат месца гэтым праблемам адведзена ў спецыяльным зборніку Акадэмі навук СССР, які з’явіўся ў 1959 годзе пад назовам «Пытанні пабудовы камунізму ў СССР». Фактычна, гэта матар’ял навуковай сесіі Аадызелу грамадзкіх навук Акадэмі навук СССР, якая займалася пытаннямі эканамічнага, філзафскага, гістарычнага, юрыдычнага і нацыянальнага характару, звязанымі з паступовым пераходам СССР у «эру камунізму».

Апрача таго, да вартых увагі артыкулаў, якія апошнім часам з’явіліся ў савецкай прэсе на тэму нацыянальных праблемаў у перыяд будаўніцтва камунізму ў СССР, трэба яшчэ аднесці артыкул Цамерана «Развіццё нацыянальных дачыненняў у перыяд разгору тага будаўніцтва камунізму» («Вопросы философии» № 7 — 1959), таксама як і артыкул сакратара ЦК КП Украіны ў культурных справах С. Чэрваненка «Несная сувязь з жыццём — гарантыя поспеху ідэалогіі» («Коммуніст», № 10 — ліпень 1959). У ім гаворыцца аб цяжкасцях ідэалогічнай працы на Украіне, звязаных з пераходам у эру камунізму, абумоўленымі «нацыяналістычнымі перажаткамі» і аб практычным перапрыемствах, якія партыйная арганізацыя Украіны будзе ўжываць для забяспечэння шляхоў у эру камунізму.

Азнамленне з вышэй пералічанымі матар’яламі прыводзіць да высаву, што большавікі занепакоеныя тымі супярэчнасцямі, якія паўстаюць паміж тэарэтычнымі палажэннямі аб адміранні нацыяў у эру камунізму і рэальным станам рэчаў, з якога ясна відаць, што падсавецкія нацыі ня збіраюцца «адміраць», а, наадварот, у паслясталінскім перыядзе і ў прыватнасці пачынаючы ад 1956 году з’яўляюцца аўныя прызнакі нацыянальнага адраджэння.

Аб гэтым сьветчаць у першую чаргу пададзеныя ў артыкулах матар’ялы аб цяжкасцях, з якімі сустракаецца савецкі рэжым у асобных нацыянальных рэспубліках. Гэтыя цяжкасці звязаныя ня толькі з пазыцый і незадавальненнем «нацыяналістычна» настроеных элементаў, але і з апызцыяй сяброў партыі і асабліва кіруючій верхавіны розных рэспублікаў. Такі прыкладам, таджыцкі «хрушчоў» Дододжан Гафураў у сваім артыкуле-дакладзе «Будаўніцтва камунізму й нацыянальнае пытаньне», зьмешчаным у прыгаданым намі зборніку Акадэмі навук СССР, гаворыць аб тым, што расшырэньне правоў саюзных рэспублікаў «некаторыя таварышы... неправільна вытлумачылі». У выніку гэтага «у некаторых месцах з’явілася тэндэнцыя супрацьстаўленьня кадраў карэннай нацыянальнасці кадрам іншых нацыянальнасцяў».

Яшчэ выразней аб апызцыі сярод партыйнай верхавіны ў некаторых саюзных рэспубліках гаворыцца ў артыкуле «Нацыянальныя дачыненні ў перыяд будаўніцтва камунізму», зьмешчаным у № 7 «Вопросы философии». Закранаючы жывучасць «нацыянальных перажыткаў» у артыкуле гаворыцца, што яны ўмацаваліся ў першую чаргу ў Буркманскай ССР, што змусіла рэжым правесці там чыстку. У артыкуле гаворыцца:

«Формы праяваў гэтых перажыткаў разнаія. У гаспадарчай галіне яны выяўляюцца ў месніцкіх тэндэнцыях...

У справе падбору й размяшчэння кадраў яны выяўляюцца ў супрацьстаўленьні кадраў адной нацыянальнасці другой. Такія факты мелі, напрыклад, месца ў Туркменскай ССР, дзе былыя сакратары ЦК КП тт. Бабаеў і Дурдыева груба ігнаравалі большавіцкі прыцып падбору й высювання кадраў... Партыйная арганізацыя войстра асудзіла гэтыя й іншыя парушэнні ланініскіх прыцыпаў».

Як ведама, чыстка «нацыяналістычных элементаў» сярод партыйных кадраў, якія ў вапощі гады імкнуліся зламаць ня так ланініскія, як хутчэй сталінскія прыцыпы нацыянальнай палітыкі цэнтру, была праведзеная ня толькі ў Туркмэніі, але і ў Узбекістане і Азербайджане. Гэтыя чысткі былі перасцярогай для партыйных кадраў у іншых саюзных рэспубліках. Яны былі заклікам да парадку й партыйнай дыцыпліны ды радыкальным сяродкам, каб зламаць адражэнныя ерэтчных тэндэнцыяў на фоне нацыянальнай палітыкі партыі.

Усе гэтыя «гэрэтычныя» тэндэнцыі ў паасобных рэспубліканскіх партыях ня

ўзніклі «дэўс экс махіна». Яны былі й ёсьць адлюстраваннем тых агульных настрояў, якія ўзніклі ў саюзных рэспубліках сярод шырокіх масаў насельніцтва, асабліва сярод інтэлігенцыі. Аб іх адкрыта гаворыцца ў прыгаданых намі артыкулах. Асабліва падрабязна пералічае іх у сваім артыкуле Гафураў. Яны, на ягоную думку, выяўляюцца як у эканамічным, гэтак і ў ідэалогічным сфэрах.

«Аднэй з праяваў нацыянальнай абмежаванасці ў паасобных раёнах нацыянальных рэспублікаў з’яўляюцца месніцкія тэндэнцыі, якія выражаюцца ў нявыкананні плянаў кааправаных паставак, у спробах паасобных работнікаў выраваць больш для сваёй рэспублікі за кошт іншых рэспублікаў...»

Часамі месніцтва суправаджаецца надуманым перабольшаннем нацыянальных асаблівасцяў тэй ці іншай рэспублікі і адсюль высюваннем празмерных утрымальніцкіх дамаганьняў аб спэцыяльных палёгках і большых укладах з усесаюзнага бюджэту ў рэспубліканскую гаспадарку».

(Заканчэнне на 2-й бач.)

Падсавецкія нацыі ня збіраюцца паміраць

Апошнім часам савецкі парапагандовы апарат мабілізуецца на змаганьне з правамі гэтак званана нацыяналізму ў паасобных нерасейскіх рэспубліках СССР. Гэта сьветчыць аб тым, што практычнае вырашэнне нацыянальнай праблемы ў СССР выявілася куды больш складаным, чымся гэта прадбачала большавіцкая камуністычная тэорыя.

Развіццё нацыянальных узаемадачыненьняў ў Савецкім Саюзе з’яўляецца адным з найбольш пераканаўчых доказаў непераможных супярэчнасцяў паміж большавіцкай тэорыяй і практыкай, з аднаго боку, і прыроднымі вымагамі людзкога жыцця — з другога. Гэтая праўда пацвярджаецца цяпер самым жыццём. Гэтак, напрыклад, большавікі ўсімі сяродкамі намагаюцца рэалізаваць цвёрджанні камуністычнай тэорыі аб тым, што ў эпоху камунізму нацыі павінны знікнуць. Хрушчоў, сьцвердзіўшы нядаўна, што «сацыялізм у СССР перамог поўнасьцяй і канчаткова», абвесьціў, як ведама, гэтак званы «разгорнуты пераход да камунізму». Здавалася-б, што ў гэтую эпоху «шпаркага» пераходу да безнацыянальнага камуністычнага грамадства павінны былі-б гэтак-жа шпарка адміраць і

нацыянальныя пачуцьці падсавецкіх народаў. Практыка-ж паказвае, што падсавецкія нацыі ня толькі ня збіраюцца «адміраць», але, наадварот, апошнім часам паказваюць выразную тэндэнцыю да нацыянальнага адраджэння і вызваленьня. Гэтыя з’явішчы, якія выкрываюць ненатуральнасць і няжыццёвасць камуністычных тэорыяў у нацыянальным пытанні, моцна трывожачь большавіцкіх дагматыкаў. Аднак яны намагаюцца ўсяляк прыхаваць праўдныя прычыны й памеры нацыянальных зрухаў у СССР, паказваючы іх як вынік гэтак званых «перажыткаў капіталізму» і ўплываў замежнай прапаганды.

Але ці можна вытлумачыць толькі «перажыткамі» і ўплывамі замежнай прапаганды тое, што, пасля неаднаразовых чыстак, заражаным гэтак званым «нацыяналізмам» выявіліся ізноў цэлыя партыйныя й дзяржаўныя апараты шмат-якіх савецкіх рэспублік? Чым тлумачыцца тое, што, напрыклад, у БССР, як яшчэ раз пацвердзіў сакратар ЦК КП Беларусі Гарбуноў на нядаўнім XV-ым пленуме ЦК КПБ, у сьведмасці паасобных грамадзян усё яшчэ захоўваюцца элементы буржуаз-

нага нацыяналізму»? І чаму «пастанова» гэтага пленуму яшчэ раз забавязвае партыйны й прапагандовы апарат змагацца «у першую чаргу» супраць «праяваў нацыяналізму».

Партыйныя дыялектычныя тлумачэнні аб «перажытках» і замежнай прапагандзе нічога не растлумачваюць. Прычынаў жывучасці нацыянальных ідэяў у падсавецкіх народаў і іхнага імкненьня да большай нацыянальнай свабоды й незалежнасці трэба шукаць глыбей.

Баронячы свае нацыянальныя правы, падсавецкія народы ня выяўляюць нічога нязвычайнага. Кожны народ і ўва ўсе гістарычныя часы панаваў, развіваў і абараняў свае, наакопленыя гісторыі, дасягненьні — мову, нацыянальныя культурныя традыцыі, свой уласны спосаб жыцця й іншыя духоўныя й матэрыяльныя вартасці. Цяга й прывязанасць да ўсяго роднага сталася прыроднай рысай чалавека кжнай нацыі, а права жыць сваім уласным жыццём — прызнанае й Богам, і цывілізацыяй.

Можна сабе ўявіць, як манатонна, ненатуральна й нязносна нудна выглядаў бы свет, калі-б яго пазбавіць тэй прыгажосці, якую дае яму адначаснае свабоднае існаваньне й расквітнаньне культуры розных расаў і народаў. Вальшавіцкая-ж сыстэма абяцае падсавецкім народам раптоўна й брутальна знішчыць усе іхныя нацыянальныя асаблівасці й гэтыя свае абяцанні гэтак жа брутальна намагаецца ажыццявіць. Яна намагаецца стварыць на тэрыторыі ўсёй большавіцкай імперыі новага гэтак званана «савецкага чалавека» на базе расейскай культуры, у большымі выпадкаў далёкай і чужой іншым падсавецкім народам. Вось у гэтай большавіцкай палітыцы затонены запраўдны прычыны таго зусім натуральнага й апраўданага нацыянальнага супраціву нерасейскіх падсавецкіх народаў, зь якім большавікі няк ня могуць справіцца.

І ня справацца! Наадварот. Паколькі гэты супраціў грунтуецца не на выдуманых утапічных тэорыях, а на прыродных уласцівасцях людзей — можна быць упэўненым, што ён у канчальным выніку пераможа.

Прэзыдыом Лігі

А. Залескі

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUSČYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkauščyna“ („Das Vaterland“), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck. „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14
Ц а н а : Нямеччына: на год. — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; ЗША і Канада: на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. Ангельшчына й Аўстралія: 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. Бельгія: 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. Францыя: 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. Аргентына: 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. Перасылка лётніцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паддвойныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.

Банковае konto: Zeitung „Bačkauščyna“, Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

вялікую роллю ў гэныя часы будзэння Беларусі да дзяржаўнага жыцця. Між іншага, аднэй з заслугаў Беларускага Камітэту ў Вільні, і асабістай заслугай Івана Луцкевіча, было здабыццё на пачатку 1916 году ад нямецкіх акупацыйных уладаў прызнання раўнапраўя беларускай мове разам зь іншымі мовамі. Каштавала гэта Івану Луцкевічу вялікіх высілкаў, але яны шчодро апаціліся ў галіне беларускага школьніцтва. Беларускі Камітэт адразу-ж скарыстаў із здабытага для беларускае мовы права, дамагаючыся пашырэння беларускага школьніцтва на ўвесь беларускі абшар. У канцы 1916 году ў Сьвіслачы засноўваецца першая беларуская настаўніцкая семінарыя, што дала Беларусі сьвежыя кадры нацыянальна сьведамае інтэлігенцыі. Гэтак, пад канец 1918 году беларускіх школаў можна было ўжо налічыць некалькі сотняў.

Дзейнасць Івана Луцкевіча была плённая й усебаковая. У 1916 г. віленскі Беларускі Камітэт дамагаецца ад нямецкіх акупацыйнае ўлады дазволу на выданьне газэты «Гоман». Газэта выходзіла рэгулярна два разы на тыдзень бадай да канца 1918 году. Ейным рэдактарам быў Антон Луцкевіч, а Іван тымчасам дзеіў наванкі. Улетку 1916 году ён выязджае ў Швайцарыю, у Лёзану, на ІІІ-ю канфэрэнцыю паняволеных народаў. У пададзеным канфэрэнцыі мэмарыяле ён павязвае на правы беларускага народу на дзяржаўную незалежнасць Бескампрамісвая беларуская лінія, якую праводзіў Іван Луцкевіч на ІІІ-й міжнароднай канфэрэнцыі ў Лёзане не спадабалася нямецкім уладам на Беларусі, і яны прыстаўляюць да газэты «Гоман» свайго цэнзара. Гэта, аднак, ня сталася перашкодай, каб газэта «Гоман» і надалей цвёрда бараніла беларускія нацыянальныя інтарэсы. Пасля павароту із Швайцарыі Іван Луцкевіч закладае ў Вільні Беларускі Клюб для далейшае кансалідацыі беларускіх палітычных сілаў.

Калі ў 1917 годзе выбухла Лютаўская рэвалюцыя, зь ініцыятывы Івана Луцкевіча паўстаюць новыя арганізацыі — цяпер ужо ня толькі ў Вільнішчыне, але і ў Горадзеншчыне: кааператывы, Беларускі Вучыцельскі Саюз, Цэнтральны саюз беларускіх нацыянальных грамадзкіх арганізацыяў. Увесь 1917 год Іван Луцкевіч ездзіць па Беларусі збірае нарады, заклікае, арганізуе. Калі ў 1917 годзе, у Менску большавікі збройна разганяюцьганяюць Усебеларускі кангрэс, у Вільні склікаецца на 25 студзеня 1918 году Беларуская канфэрэнцыя, душой якое былі браты Іван і Антон Луцкевічы. На Беларускай канфэрэнцыі ў Вільні творыцца Беларуска Рада. Ад імя віленскае Беларускае Рады ў Менск, дзе адбываецца завяршэнне адбудовы Беларускае Народнае Рэспублікі, высылаецца дэлегацыя. Дэлегацыя ад Віленшчыны значна ўзмоцніла незалежніцкія сілы ў Менску й мела паважны ўплыў незалежнасці Беларускае Народнае Рэспублікі 25 сакавіка 1918 году. У складзе дэлегацыі быў таксама й Іван Луцкевіч.

Падарожжа ў Менск у разьбітых халодных вагонах было асабліва цяжкім для Івана Луцкевіча. Цяжкія ўмовы, недасыпаньне й пераможаньне ад надмернага высілку, якому вымагала беларуская нацыянальная справа, усё гэта адмоўна адбывалася на здароўі Івана Луцкевіча й выклікала хваробу сухотаў. Вярнуўшыся зь Менску назад у Вільню з радаснай весткай пра незалежнасць свайго роднага краю, Іван Луцкевіч далей намагаецца займацца палітычна-арганізацыйнай і культурнай дзейнасцю, аднак хвароба зусім падкашае ягонныя сілы. 20 жніўня 1919 году ён адыходзіць на вечны спакой, пакідаючы па сабе багатыя плады на нацыянальнай ніве, што жывіць далей беларускі вызвольны рух.

Юстыч

Дэкларацыя Лігі Вызвалення Нарадаў СССР — Парыскага Блёку

30 ліпеня 1959 г.

На працягу апошніх 40 год на ўсходзе паўстала вялізарная каліяніяльная дзяржава — СССР, якая зьяўляецца загрожай для ўсяе заходняе цывілізацыі ды якая мае за мэту падпарадкаваньне сабе ўсяго свету. Змаганьне, што адбываецца між камуністычнай дыктатурай Масквы й вольным сьветам вакол пытаньня Бэрліну, — гэта адзін з эпизодаў на шляхох савецкай дыктатуры. Учора — Вліскі Ёсход, яшчэ раней — Далёкі Ёсход, а ў ваводных выпадках Маскве ўдалося заняць пазыцыі для далейшае экспансіі. Удасца гэтым разам ці не, аднак адно застаецца бяссумлеўным, што Масква ня можа спыніцца й будзе настойліва наступаць. І на крывой лініі, што характарызуе ўсю вонкавую палітыку й стратэгію савецкага ўраду, у нашыя дні савецкі ўзыход усё яшчэ працягваецца. Яго трэба спыніць: толькі нязломная воля й цвёрдая наважанасьць Захаду ўсімі сіламі аказаць супраціў распырэньню й кансалідацыі Савецкай імпэрыі, можа адхіліць гэтую катастрофу. З гэтым днём становіцца ўсё ясьней і ясьней, што вольны сьвет знаходзіцца перад дзімай: або быць прымушова ўлучаным у арбіту савецкае імпэрыі, што будзе азначаць канец і загубу заходняе цывілізацыі, або, правяўшы цвёрдую волю й наважанасьць да гераічнага супраціву, выпратаваць цывілізаваны сьвет ад навіснутага над ім сьмяротнай небяспэкі. Жывымі маральнымі апорамі гэтай ратавальнай наважанасьці Захаду могуць быць панявольеныя народы СССР, панявольеныя народы ўсёе савецкае імпэрыі наагул. Захад хістаўся й да гэтага часу яшчэ хістаецца адкрыта прызнаць і абвесьціць права гэтых народаў кіраваць сваім лёсам, права на суверэннасьць, права на аднаўленьне гвалтам зрабаванае свабоды й незалежнасьці. У гістарычным і прававым пляне палажэньне нашых народаў выглядае наступна:

Царская імпэрыя, як, між іншага, і ўсе імпэрыі мінулага, была створана заваёвамі й падпарадкаваньнем. Нацыі, змушаныя стацца часткамі гэтае імпэрыі, народы, якія ўспамінаюцца ў ведамай цяпер дэкларацыі прэзыдэнта Айзэнгаўэра з 18 чэрвеня 1959 году, былі заваяваныя зьонкі прыйшоўшай сілай, царскай Расеі. Гэтыя народы пасля рэвалюцыі 1917 году, вылучыўшыся з імпэрыі, арганізуюцца ў дэмакратычныя дзяржавы. Адбываецца, з гледзішча міжнароднага права, працэс аднаўленьня міжнароднай асабістасьці гэтых народаў. Гэтыя дзяржавы былі прызнаныя дэ факто або дэ юрэ іншымі ўжо існуючымі дзяржавамі. Прызнаньне ў пэўных выпадках было таксама з боку Савецкае Расеі. Ёсьлед за гэтым у розныя часы гэтыя краіны пад напорам пераважаючых сілаў Савецкае Расеі пры распачлывім і працяглым супраціве маладых дзяржаўных твораў зноў былі заваяваныя. Агнём і мячом адбылася злучэньне распаўшайся імпэрыі.

Такім чынам, паўстаае сьняньне на ўсходзе палажэньне з гледзішча міжнароднага права становіць сабой ў вагульным наступнае: г. зьв. нацыянальны са-

юзныя й аўтаномныя рэспублікі, што ўваходзяць у Савецкі Саюз ды якія раней былі незалежнымі дзяржавамі, апынуліся пад акупацыяй чужаземнае дзяржавы — СССР. Такім чынам праблема гэтых народаў ёсьць праблема інтарнацыянальная. Гэтыя дзяржавы ў свой час атрымалі прызнаньне ў тэй ці іншай форме. Пытаньне, такім чынам, тычыцца аб ліквідацыі акупацыі й вызваленьня ад чужаземнага валоданьня. Навет зараз гэтыя дзяржавы паводля савецкай канстытуцыі (арт. 13—18) разглядаюцца фармальна й легальна суверэннымі. Дэмакратычныя прынцыпы, якімі рэгулююцца жыццё ў цывілізаваным сьвеце, настойліва дыктуюць гэтаму сьвету безагаворачна прызнаць права гэтых народаў на суверэннасьць, права іх незалежнасьці й свабоды.

Калі-ж вольны сьвет і ў будучыні будзе ігнараваць гістарычныя факты й нормы міжнароднага права, прыносячы гэтым у ахвяру самую аснову сваёй цывілізацыі, у карысьць нерэальнай, хвалішвай у сваёй аснове ідэі г. зьв. «мірнага суіснаваньня», якая мяркуе замацаваньне разьдзельнага існаваньня двух сьветаў, калі вольны сьвет будзе мець шкодныя для будучыні ўсяго людзтва ілюзіі, што прыносяць у ахвяру Молаху камуністычнай дыктатуры больш 200 мільёнаў панявольеных народаў, з надзеяй выпрасіць у савецкай дэспатыі свабоду й дабрабыт для апошняга людзтва, ён беспаваротна асудзіць сябе на разбурэньне й загубу.

Мы паўтараем і будзем паўтараць, што задуманая ў Маскве ідэя канфэрэнцыі «на высокім узроўні», напружанае імкненьне Хрушчова, асабліва ў вапощні час, дарвацца ў Вашынгтон, ступіць на зямлю, на якую да гэтага часу яшчэ ня ступала нага ніводнага тырана — душцеля свабоды народаў, гэтае імкненьне Хрушчова зрабіць сваю сустрэчу з прэзыдэнтам ЗША «канфэрэнцыяй двух вялікіх», можа выклікаць у ваўсім сьвеце замішаньне і ў прыватнасьці паміж нашых народаў у савецкай імпэрыі спаткае глухі пратэст і прывядзе да глыбокага расчараваньня.

Вышэйўспомненая дэкларацыя прэзыдэнта Айзэнгаўэра зьўляецца фактам вельмі важным. Мы выражаем глыбокую надзею, што яна будзе зваротным пунктам ўва ўсёй палітыцы заходніх дэмакратыі, зразумеўшай, што імпэрыялістычнай палітыцы экспансіі Масквы трэба супрацьпаставіць ідэю й палітыку вызаленьня народаў, што знаходзяцца пад прыгнётам камуністычнай дыктатуры.

Злосная рэакцыя Хрушчова на гэтую дэкларацыю, які назваў яе «умешчаньнем у нутраньня справы Савецкага Саюзу», сьветчыць аб тым, якой магутнай зброяй можа служыць гэтая сьвятая ідэя нашае эпохі: яна дазволіць урэшце ськінуць маску з жандараў апошняе ў сьвеце каліяніяльнае імпэрыі, што цынічна выступае ў ролі вызвольніка панявольеных народаў.

Ліга Вызваленьня Нарадаў Савецкага Саюзу, нарадаў, што складаюць больш го-

за палову насельніцтва СССР, сабраўшыся на сваю чарговую гадавую канфэрэнцыю ў Мюнхэне 29-30 ліпеня 1959 году гарача вітае дэкларацыю Прэзыдэнта ЗША й зьвяртаецца з заклікам да ўсяго вольнага чалавечтва: у эпоху, калі так шмат гавораць аб каліяніялізме, няхай вольны сьвет не забывае, што народы, якія знаходзяцца з таго боку жалезнае заслоны стогнуць пад прыгнётам найбольш надступнага, найбольш жорсткага каліяніялізму, які ўпорыста стукае ўва ўсе дзьверы Ёўропы й Захаду. Адкінуўшы шкодную ідэю аб «эвалюцыі дыктатуры», хай чалавечтва памятае, што яго свабода й дабрабыт могуць быць у канчатковым выніку забяспечаныя толькі вызваленьнем гэтых народаў. Свабода сьвету — адзіная й непадзельная.

Хай памятае вольны сьвет аб мукх і цяргеньнях нашых народаў. Культа «старэйшага брата», створаны Сталінам, цяпер у хрушчоўскай пэрыяд савецкае дыктатуры ўсё больш паглыбляецца. У дачыненні да «малодшых братоў» русыфікацыя ідзе ўсё больш паскораным тэмпам. Сыстэматычныя пераважэньні народаў СССР працягваюцца й грозяць некаторым малым нацыям поўным зьнікненьнем і растварэньнем «у савецкім народзе». На гэтай глебе напружанае, што ўзьнімае ў міжнацыянальных дачыньнях і, з другога боку, штурханае распальваньне Крамлём нацыянальнай варажасьці, зьўляецца цяжарам для агульнага вызвольнага руху. Зьвяртаючыся да нашых народаў, Ліга Вызваленьня Нарадаў СССР выражае глыбокую ўпэўненасьць, што ўспомненая дэкларацыя Прэзыдэнта ЗША аб устанавленьні «Тыдня панявольеных народаў», пацвярджаючы права гэтых народаў на свабоду й незалежнасьць, будзе прынята нашымі суродзіцамі ў нашых краёх як падтрымка гаручай у іх надзеі й веры ў свабодную будучыню й як заклік да спакойнай і нязломнай упэўненасьці ў канчатковую перамогу нацыянальнай праўды.

Мы спадзяемся, што гэтае змаганьне будзе таксама вызвольным змаганьнем расейскага народу. Расейскі народ таксама церпіць палітычны й сацыяльны прыгнёт ад бальшавіцкай дэспатыі. Гэты народ таксама пераносіць цяжкія вынікі савецкага рэжыму, расплачваючыся сваёй свабодай і цяжкай працай за імпэрыялістычную палітыку крэмлёўскай кляікі. Дзеля гэтага мы выражаем надзею, што ў вырашальны момант, кіруючыся заветамі сваіх лепшых сыноў, расейскі народ выбярэ адзін сумяшчальны зь яго нацыянальнай дастойнасьці шлях, улучыўшыся, побач з панявольенымі народамі Крэмыя, у вагульны вызвольны рух для стварэньня мірнага фронту свабоды.

Нашыя народы ўжо занялі пачэснае месца ў гэтым вызвольным руху супраць маскоўскай тыраніі, неаднаразова выўляючы сваю нязломную волю да свабоды, дэмакратыі й незалежнасьці.

Маральная падтрымка й сымпатыі ўся-

Нацыянальная праблема ў СССР...

(Заканчэньне зь 1-ай бач.)

Прыведзеная вышэй цытата, як і шмат іншых падобных абвінавачваньняў, пастаўленых у прыгаданых артыкулах, не пакідаюць цяпер ніякага сумлеву адносна правільнасьці нашых маркаваньняў ўб магчымых прычынах зьніцця Аўхімовіча з становішча старшыні Савету Міністраў БССР. Як ведама, Аўхімовіч, на другой сесіі Вяркоўнага Савету СССР у сьнежані 1958 году, пры абмеркаваньні праекту бюджэту на 1959 год, з нязвычайнай вайстрэйёй і адвагай крытыкаваў зьменьшаньне адлічэньняў у бюджэт БССР у параўнаньні з фінансавымі патрэбамі рэспублікі для выкананьня заданьняў першага году бягучага сямігодкі, а таксама недастатковья асыгнваньні ў бюджэт рэспублікі для ўсіх галінаў народнай гаспадаркі.

Далей у артыкуле Гафурава чытаем: «У ідэялягічнай галіне нацыяналістычныя перажыткі знаходзяць сваё выражэньне ў ідэялізацыі гістарычнага мінулага, у някрытычных дачыньнях да розных нацыянальных рухаў, забойчці прынцыпу партыйнасьці пры асьвятленьні пытаньняў культуры, літаратуры, мастацтва».

Падобным чынам насцьвятляе «нацыяналістычныя перажыткі» і ўспомнены ўжо нам артыкул у сёмым нумары «Вопросы философии». Апрача таго ў гэтым артыкуле падкрэсьліваецца, што адраджэньне нацыяналізму ў некаторых рэспубліках песна зьвязанае з рэлігійнымі перажыткамі.

Тэму «рэцэдыва буржуазнага нацыяналізму» на Украіне закранае ў сваім артыкуле і Чэрвоненко («Коммунист» № 10—59). Для яго гэта ня новая тэма. Ён закранаў яе на апошнім пленуме ЦК КП Украіны, які займаўся праблемай умацаваньня ідэялягічнай прапаганды. У рэзалюцыях прынятых тады пленумам, гаварылася, што адным з наймацнейшых ворагаў «сацыялістычнай законнасьці» на Украіне зьяўляецца буржуазны нацыяналізм, зь якім трэба вёсьці бязьлітаснае змаганьне. У сваім артыкуле ў «Коммунисте» Чэрвоненко яшчэ раз падкрэсьлівае небяспэку «украінскага буржуазнага нацыяналізму». Ён абвінавачвае «асобных работнікаў ідэялягічнага фронту», што яны падпадаюць пад уплыў нацыяналізму.

родаў СССР, вымоўнай прайвай якое зьяўляецца дабрародны голас прэзыдэнта вялікай заатлантычнай дэмакратыі, запраўднаа **хартыя надзеі** для ўсяго сьвету, у канчатковым выніку могуць стацца гарантыяй ажыццяўленьня заповетных нацыянальных імкненьняў нашых народаў.

Ліга Вызваленьня Нарадаў СССР — Парыскі Блёк

**ХОЧАШ ЗРАБІЦЬ СВАЙМУ
БЛІЗКАМУ ПРЫЕМНАСЬЦЬ
І АДНАЧАСНА КАРЫСЬЦЬ ДЛЯ
БЕЛАРУСКАЙ СПРАВЫ, ПАДА-
РУЙ ЯМУ КАМПЛЕКТ КНІЖАК
ВЫДАВЕЦТВА
«БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»**

Гэта, на ягоную думку, выяўляецца ў працах некаторых гісторыкаў, якія ідэялізуюць гістарычнае мінулае, буржуазна-нацыяналістычныя арганізацыі і ўстановы. Асабліва яскрава буржуазны нацыяналізм выступае, паводля яго, у спробах рэабілітацыі пісьменьнікаў, у «прыхарошваньні партыі «барабцістых» перабольшаньні ейнага ўплыву на сялянскія масы Украіны і гэтак далей.

На думку Гафурава, «зьяўленьне нацыяналістычных тэндэнцыяў ува ўмовах сацыялістычнага ладу зьўляецца вынікам уплыву буржуазнай ідэялэгіі і ейных перажыткаў. Цамеран у «Вопросах философии» ідзе яшчэ далей і проста гаворыць, што гэта зьяўляецца вынікам прапаганды, якая вядзецца «капіталістычнымі краінамі». Ён піша:

«Імпэрыялістычны выдаткоўваюць сотні мільёнаў даляраў на арганізацыю сыстэматычнай, зласьлівай прапаганды праз прэсу, радыё, тэлевізію й гэтак далей...

Імпэрыялістычная служба прапаганды мае ў сваім распараджаньні шматлікія радыёстанцыі з правакацыйнымі назовамі «Новая Украіна», «Вызваленьне», «Каўказ» і гэтак далей, якія перадаюць у мовах народаў нашай краіны антысавецкія выступленьні».

Чэрвоненко прыпісвае распаўсюджаньне «буржуазнага нацыяналізму» на Украіне дывэрсіі «імпэрыялістычных».

«Арганізуючы ідэялягічныя дывэрсіі супраць сацыялістычнага лагэру, імпэрыялістыя выкарыстоўваюць усіх рэвізіяністых, буржуазных нацыяналістых. Яны намагаюцца распаліць нацыяналістычныя перажыткі... іхная мэта ўбіць клін у дружбу народаў СССР, прымізіць ролі вялікага расейскага народу».

Мы ня будзем тут дыскаутаваць з усімі гэтымі цвёрджаньнямі савецкай прапаганды. Дадамо яшчэ, што на нядаўным XV-ым пленуме ЦК КПБ сакратар гэтага ЦК Гарбуноў гаварыў, што ў Беларусі «у сьведомасьці паасобных грамадзян усё яшчэ захоўваюцца элемэнт буржуазнага нацыяналізму». У прынятай на гэтым пленуме пастанове на рэспубліканскі партыйны й прапагандовы апарат ускладаецца заданьне змагацца «у першую чаргу» супраць «праяваў нацыяналізму».

МС/ЮД

УВАГА!

**8-МЫ ГАДАВЫ ЗБЭД ЗГУРТАВАНЬНЯ
БЕЛАРУСКАЕ МОЛАДЗІ ў АМЭРЫЦЫ
(ЗБМА)**

адбудзецца 5, 6, 7 верасьня 1959 году (Labor Day Weekend) у Саўт-Рывэрэ, Нью-Джэрэы

Праграма: справазданьні й перавыбары галоўнага кіраўніцтва ЗБМА, сяброўская бясёда, конкурс народнае вопраткі, танцавальная вечарына й інш.

Адрэс Згуртаваньня:

Byelorussian Youth Association of America
401 Atlantic Avenue, Brooklyn 17, N. Y.
Галоўнае кіраўніцтва ЗБМА

Апт. Адамовіч

Наш Багдановіч

Як ведама, за жыццём Максіма Багдановіча выйшла асобным выданьнем толькі адна кніжка ягоных выбраных вершаў — славуты «Вянок» (у Вільні, у 1913 г.). Шмат іншых ягоных вершаваных твораў і ўся мастацкая проза зьўлялася па розных пэрыядычных выданьнях за ягоным жыццём і пасля, або заставаліся ў рукапісах. Па сьмерці паэтавай «Вянок» перавыдаўся ў тэй-жа Вільні.

У 1927 г. выйшаў у Менску том I, а ў 1928 г. том II першага акадэмічнага выданьня твораў Максіма Багдановіча, зрыхтаванага адмысловай Літаратурнай Камісіяй Інстытуту Беларускае Культуры (Інбелкульту) пад рэдакцый прэф. І. І. Замоціна. Выданьне гэтае, зьмясьціўшы ў сабе ўсе паэтавы творы з друку й рукапісаў, прыступныя ці адшуканыя на час ягонага зрыхтаваньня, і дасюль застаецца асноўным зборам Багдановічавых твораў. На аснове яго ў тым-жа Менску, асабліва па II сусьветнай вайне, рабіліся выданьні «Выбраных твораў» Максіма Багдановіча. На ягонай-жа аснове ў 1957 г. у Менску выпушчанае другое акадэмічнае выданьне Багдановічавых твораў, зрыхтаванае Інстытутам Літаратуры Акадэміі Навук БССР «пад агульным кіраўніцтвам доктара філялягічных навук В. В. Барысенкі».

Гэттаньне нашае выданьне было пачатае друкам у часопісе «Бацькаўшчына» таксама ў 1957 г., у сувязі з сараковымі ўгодкамі сьмерці паэты, яшчэ перад зьяўленьнем другога менскага акадэмічнага выданьня. Задуманае яно не як выданьне сьцісла акадэмічнае, а як, першым чынам, такая-ж «падручная кніга творчасці паэты для беларускага эмігранта», якая зьявілася ў нашым-жа выдавецтве ў 1955 г. у постаці «Спадчыны» — выбару паэзіі Янкі Купалы. Адылі, у вадрознасьць ад апошняе, наш новы Багдановічаў «Вянок» выразна арыентаваны нам і на акадэмічнасьць, гэтым разам і больш магчымую і больш дамэтную нат для «падручнае кнігі творчасці паэты для беларускага эмігранта». Гэтая арыентацыя на ака-

дэмічнасьць і сачылася нам і ўсьцяж у вадпаведнасьці й згодзе ды, можна сказаць, нароўні з тэю першаю й асноўнаю арыентацыяй на «падручнасьць».

Магчымасьць большае арыентацыі на акадэмічнасьць выданьня забяспечвалася нам наяўнасьцяй згаданых вышэй менскіх акадэмічных выданьняў Багдановічавых твораў, першае зь якіх, Інбелкультаўскае, паслужыла галаўнейшаю асноваю й нам, як і другому, равеснаму з нашым, выданьню Акадэміі Навук БССР. Адтуль у нас і ўзятая аснова пераважнае большынні тэкстаў; аднак, прыслужыліся нам і, хоць і невялікія, магчымасьці выкарыстаньня тэкстаў, якіх ня было ў карыстаньні Літаратурнае Камісіі Інбелкульту, або Інстытуту Літаратуры Акадэміі Навук БССР, або іх абаіта. Сюды належаць некаторыя тэксты яшчэ з «Нашае Нівы» (прыкладам, беларускі тэкст вершу «Белым цьветам», не паданы ў ніводным зь іншых збораў), або зь іншых часопісаў (прыкладам, папраўлены самым аўтарам тэк «Апокрыфа», апублікаваны В. Ластоўскім у часопісе «Крывіч», № 1 за 1923 г., таксама ў ніводным зь іншых збораў нявыкарыстаны), ато й навет з рукапісаў. Як ведама і сьцьверджана ў згаданым апошнім менскім акадэмічным выданьні, Багданавічавы рукапісы ня былі перахаваныя Акадэміяй Навук БССР у часе II сусьветнае вайны й выпушчаныя ёю з сваіх рук. Нам-жа здарылася была нагода пакарыстацца і парабіць зацемкі з часткі гэтых рукапісаў, што перайшлі былі ў вадны прыватныя рукі (нажаль, знаходжаньне гэных рукапісаў і іхнага трымальніка цяпер нам няведанае).

Гэтак засяг нашага выданьня, з аднаго боку, выйшаў нат крышку большым, чымся іншых дасюлешніх збораў Багдановічавых твораў. Так, у нас зьмешчаныя ў ніводным зь іншых збораў непаданыя беларускія тэксты пяцёх Багдановічавых вершаў: згаданага кагадзе вершу «Белым цьветам» (спачатку адноўлены нам і памяці, а тады выпраўлены паводля тэксту «Нашае Нівы»), вершу «Сьмех і гоман», «Касьцёл сьв. Ганны ў Вільні» (поўны беларускі тэкст), «Credo», «Заціхніце, мукі каханьня». Таксама паданыя й беларускія тэксты чатырох апавяданьняў, адноўленыя ў некаторых эміграцыйных пэрыядычных выданьнях («Скавік», «Бацькаўшчына») — «Мадонна», «Сон-трава», «Страшны» й «Качулка».

З другога боку, абсяг нашага выданьня стаўся й крыху зьменьшаным супраць іншых збораў. Зьменьшаньне гэтае адбылося найперш і найбольш коштам Багдановічавых твораў у расейскай мове, што, будучы пераважна перакладамі з самага аўтара або зь іншых, маюць чыста акадэмічнае значаньне ды не далі-б нічога для нашае «падручнае кнігі творчасці паэты для беларускага эмігранта» й таму ў яе ня ўведзеныя. Ня ўведзеныя таксама й некаторыя пераклады: пачатак (першыя 5 зваротак) вершу «Паўстаньне» Э. Вэргарна (няскончаны й вельмі неадшліфаваны, асабліва з боку мовы, тэкст) ды пераклады з расейскіх паэтаў (чатыры вершы — па адным зь Ю. Сьвятагора, А. Пушкіна, А. Майкава, М. Розэнгэйма), яшчэ віленскай рэдакцыяй справядліва ацэненыя, як слабыя, а моўна таксама вельмі заганыя. Нарэшце, няўведзеныя й два пачаткі вершаў зусім незакончанага характару — «Доля мужыка» (6 пачаткавых радкоў) ды «Мать-Беларусь» (ўсяго два радкі, упершыню пададзеныя ў вапощнім менскім акадэмічным выданьні).

Куды больш, чымся ў дачыненні да абсягу, розьніцца нашае выданьне ад іншых што да ўкладу матар'ялу. Першае менскае, Інбелкультаўскае выданьне збору Багдановічавых твораў, як і належала выданьню акадэмічнаму, укладалася на храналягічным прынцыпе, праўда, да пэўнай меры камбінаваным з прынцыпам цыклічным. Найбольшым, ды цалкам апраўдальным выняткам на карысьць апошняга было захаваньне зборніка «Вянок» у цэласьці, не разьвязваючы яго на вершы, разьмешчваныя-разьмешчаныя ў масе іншых, што не ўваходзілі ў яго, паводля іхнага храналягічнага месца найперш, і толькі тады і толькі ў гэтых межах — паводля магчымых вымаганьняў цыклічнасьці, як гэта стараліся рабіць укладальнікі зь вершамі не зь «Вянка». Гэтае захаваньне «Вянка» як адзінкі, кнігі лірыкі (дарчы, найузарнейшай з усяіх іх ува ўсёй нашай паэзіі), як свайго роду твору з твораў — большага твору, створанага з драбнейшых твораў-вершаў — ня выклікала й ня выклікае аніякіх засьцярогаў, прынятае й ува ўсіх далейшых менскіх выданьнях, прыймаецца й гэта нам. Адылі, уклад іншых вершаў, што не ўваходзілі ў «Вянок», у дачыненні да «Вянка», а таксама й уклад

Савецкая выстаўка ў Нью Ёрку

Савецкая выстаўка ў Нью Ёрку адчынілася 29 чырвеня ў вялікім будынку «Калізей», адмыслова прыстасаваным для выставак. 10 жніўня выстаўка зачыніцца. Спаміж 10 тысяч экспанатаў найцікавейшыя, бадай, — гэта жывыя савецкія грамадзяны, упяршыню даступныя для «публічнага ўжытку». «Экспанаты», праўда, ня зусім аўтэнтычныя. Арганізатары выстаўкі пастанавілі, што будзе менш клапатліва, калі яны апрануюць правяднікоў выстаўкі ў... амэрыканскія касцюмы й абутак. Газэта «Советская Белоруссия» жалілася нядаўна на «пражорлівасць» савецкіх чаравікаў: ня ўсьпееш, кажа, панасіць як сьлед, як яны ўжо «есьці просяць». Мудрае кіраўніцтва адпаведна ўлічыла гэты момэнт: правадніком выдаіч чаравікі, што ўмеюць «трымаць язык за зубамі» і не распаўсюджацца надта пра якасьць савецкае прадукцыі.

Выстаўка мае адлюстроўваць савецкую навуку, тэхніку й культуру. Да пэўнае ступені яна гэта й робіць. Найменш, аднак, адлюстравана тут жыцьцё звычайнага падсавецкага грамадзяніна. І гэта Амэрыканцы выразна вычуваюць. Макеты штучных спадарожнікаў ці, на пущаннага ішчэ ў ход, атамнага ледаколу або мініятурныя гідрэлектрастанцыі цікавыя больш за ўсё для дзяцей, якія заўсёды ласыя на цацкі, асабліва на гэткія, дзе можна паіскаць гузічкі. Да рэшты экспанатаў ня дадзена самага галоўнага — цэнаў і вышынй зарабаткаў. Выстаўка, такім чынам, атрымалася ананімная. Каго на сьвеце можна задзівіць тым, што ў Савецкім Саюзе пачэцна хлеб ды вырабляюцца сыр, масла й каўбаса? Каму з Амэрыканцаў ня ведама, што ў Савецкім Саюзе павінны быць перфумы, тэлевізары й аўтамашыны? Адсутнасць цэнаў кідаецца бадай кажнаму ў вочы. Адкуль і пытаньне ў кнізе водгукі: «Чаму-ж не падаць цэнаў на гэткія рэчы, як аўтамашыны, вярпатка, тэлевізары ды інш! Што, сорамна прызнацца?»

Тое ананімнае, што й выстаўлена, прыхарашваецца лёзунгамі ды плякатамі пра ліквіднась беспрацоў і няпісьменнасьці ў Савецкім Саюзе, пра дармовую асьвету й мэдыцынскую абслугу. «Мастацка належыць народу» — плякат засланьне сабой жорсткую цэнзуру й зьлезныя партыйныя кантроль усяго жыьвога. Сярод дыяграмаў і надзьмутых стагтыстык абяцанае хрушчоўскае сямігодкі красуюцца прапагандавы балён: «СССР — свабоднае задзіночаньне 15 роўных савецкіх сацыялістычных рэспублік».

Выстаўка апанаваная расейшчынай так-жа, як расейшчынай апанаванае й жыцьцё панявольеных падсавецкіх народаў. Рэспублікі намалёваныя на сьцяне, на выстаўцы іх — ні сьледу. Нічога не даведаешся й пра Беларусь. Усё, што тут можна знайсці зь Беларусі — гэта трактар «Беларусь», фатаграфія старшыні калгасу «Расьсьвет» Кірылы Арлоўскага, плян Менску зь дзесяцьма здымкамі, кадр зь фільму «Чырвоная лісьце», Азгурава скульптура «Рабіндра-

нат Тагор», двухтомнікі Глебкі, Броўкі, Танка й Куляшова ды дэфіцытны альбом «Савецкая Беларусь». Экспанаты гэтыя параськіданыя й губляцца ў моры расейшчыны, што галоўна й рэпрэзэнтуюе тут савецкі культурны прагрэс.

Амэрыканцам ад выстаўкі галава не закружылася: за выняткам гэных цацак-электрастанцыяў і колькіх дзесяткаў станкоў ды сельска-гаспадарскіх машынаў, у звычайным унівэрсальным магазыне Нью-Ёрку ўгледзіш куды больш, чымся на выстаўцы, прычым непараўнальна лепшага гатунку й танейшага.

Як выстаўка толькі адкрылася, рэдакцыя аднае з найбольшых ньюёркаўскіх газэтаў «Дэйлі Ньютс» напрасіла трох лепшых інжынераў зь вялікае кампаніі «Джэніэрал Электрык» пайсьці разам з карэспандэнтам газэты на выстаўку. Пасьля дакладнага азнаямленьня з экспанатамі савецкае навукі амэрыканскія інжынеры заявілі, што на выстаўцы няма нічога, чаго-б Амэрыка ня мела. Затое яны знайшлі шмат рэчаў, што тут ужо па гадоў 10-15 выйшлі з ужытку. Калі амэрыканскія інжынеры пачалі дапытвацца ў праваднікоў выстаўкі, якія цэны выстаўленых тавараў і дзе іх можна купіць, яны атрымалі вэтлівы адказ: «Гэта, бацьце, не гандлёвая выстаўка, а выстаўка дасьледніцкіх дасягненьняў».

У катэгорыю «дасьледніцкіх дасягненьняў» папала і ўсё іншае. Калі Амэрыканцы дагаворваліся на вымену выстаўкамі, яны былі за тое, каб наведвальнікі выставак маглі й купіць сабе сёе-тое: Амэрыканец савецкія вырабы, а савецкі грамадзянін (на амэрыканскай выстаўцы ў Маскве) амэрыканскія. Мала таго, Амэрыканцы дагаварваліся былі, каб нагул пасьля закрыцьця свае выстаўкі ў Маскве раздаць задарма свае экспанаты. Аднак, бальшавікі разумеюць культурную вымену, як вымену прапагандовую. Даваць-жа магчымасьць сваім грамадзянам купляць амэрыканскія прадукты, а Амэрыканцам прадаваць свой «шырпатрэб» — гэта траціць двойчы. Дзеля гэтага, на савецкай выстаўцы замест самаварнага чаю наведвальнікі п'юць кока-колю.

«Комсомольская правда» (20. 7. 59), зьмяшчаючы карэспандэнцыю свайго ньюёркаўскага дапішчыка, перадае свайму чытачу словы хатняе гаспадыні Мэры Макбрайд: «Але, я ўпэўненая, што гэныя савецкі чалавек карыстаецца тым, аб чым расказвае выстаўка». Можна Мэры й сказала гэтак. Зрэшты, хто можа правярць, што Мэры Макбрайд сказала карэспандэнту «Камсамольскае праўды»? Затое можна правярць штосці іншае, больш аўтэнтычнае й праўдзівейшае за выказаньні амэрыканскае хатняе гаспадыні. А яно вось:

★

цяжка купіць такую мэблю, як сэрвант, буфэт, стол, крэслы. Нельга таксама дастаць люстэркавага шкла» («Сов. Белоруссия», 19. 3. 59, б. 3).

★

«Звычайны кухонны столік стаў у нас праблемай... Мы пабывалі ў усіх мэблевых магазинах Менску. І ўсюды нам давалася пацуць скаргі пакупнікоў і гандлёвых працаўнікоў на адсутнасьць у продажы самых простых рэчаў хатняга ўжытку» («Звяззда», 22. 3. 59, б. 2).

★

«Нэршчыніскі райвыканком Віцебскае вобласьці не праяўляе клопату аб задавальненьні бытавых патрэбаў работнікаў саўгасу «Маяк». На тэрыторыі пасёлку саўгасу няма студні... У пасёлку няма лазьні, дамы не радыяфікаваныя» («Сов. Бел.», 20. 3. 59, б. 3).

★

«Калі хто думае, што ў Горадні можна бязь цяжкасьцяў купіць скрынку для пасылкі, той глыбока памылеецца. Ня толькі ў Горадні, але і ў цэлай вобласьці іх не дастанеш» («Сов. Бел.», 20. 3. 59, б. 3).

★

«Як ні дзіўна, але на акраінах Менску нельга купіць ні газэты, ні часопісу» («Сов. Бел.», 5. 4. 59, б. 3).

★

«Па тавары першае неабходнасьці калгасьнікам вёскі Удага Чэрыкаўскага раёну даводзіцца хадзіць за 3-10 кілямэтраў» («Звяззда», 2. 4. 59, б. 2).

★

«На будаўніцтве Бярозаўскае ДРЭС працуюць сотні людзей, грамадзкае харчаваньне арганізавана тут вельмі дрэнна. Увесь калектыў абслугоўвае толькі адна сталовая Пескаўскага сельпо, у якой налічваецца... 7 сталоў. Будаўнікі доўгі час прастойваюць у чарзе, каб атрымаць абед». Там-жа скаргі на бласкую якасьць ежы. («Звяззда», 24. 4. 59, б. 2).

★

«У магазинах Бярэсьця нельга купіць ні пэраў, ні аўтаручак, ні агульных шыткаў» («Настаўніцкая Газэта», 28. 4. 59, б. 4).

★

«Сшыткі, якія выпушчаныя камбінатам «Герой працы» ў першым квартале 1959 году, зусім няпрыгодныя для пісьма. Папера дрэнна адпрасаваная, чарніла на ёй распыльваецца. Ужо ня раз гаварылася, што неабходна палепшыць якасьць паперы, але ўсё дарэмна» («Настаўніцкая Газэта», 28. 4. 59, б. 4).

★

«Настала лета, чаму-ж у ніводным магазыне (Менску) не дастаць мужчынскае сарочкі з кароткім рукавом? Чаму ў продажы няма баваўняных белых мужчынскіх сарочак? Чаму порткі толькі суконныя, а дзе-ж зь лёгкага матар'ялу? Падобных 'чаму' штодня ўзьнікаюць дзясяткі» («Сов. Бел.», 23. 6. 59, б. 2).

★

«Больш за ўсё не вязе дзецям 11-12 гадоў. Дастаць абутак патрэбнага ім памеру даволі складная справа» (гэта ў сталіцы Беларусі!) («Сов. Бел.», 23. 6. 59, б. 2).

Бальшавіцкі перасьлед Жыдоў у БССР

Адна з найбольшых ньюёркаўскіх газэтаў «Нью-Ёрк Гэралд Трыбюн» у нядзелью 26 ліпеня зьмясьціла абшырны артыкул пра перасьлед бальшавікамі Жыдоў, якіх па цэлым СССР налічваецца каля трох мільёнаў.

Газэта піша, што нядаўна былі атрыманыя весткі пра закрываньне ў Савецкім Саюзе сынагогаў і забарону малітоўных сходаў. Дыскрымінацыйная палітыка рэжыму ў дачыненьні да жыдоўскага жыхарства праводзіцца й на Беларусі. У Бабруйску, прыкладам, дзе, паводля «Гэралд Трыбюн», на 100 тысяч жыхароў налічваецца 60 тысяч Жыдоў, нядаўна былі забароненыя восем прыватных малітоўных сходаў. Удзельнікам сходаў казалі, што, калі яны йзноў зьбяруцца, ім пагражацьме арышт. Тое самае ў Віцебску. 16 травеня сёлета там было закрыта 12 малітоўных збораў.

★

«У Менску гандаль чэрствым хлебам і булкамі стаўся асноўным злом... Каб паесці смашнога менскага хлеба, трэба ехаць... у Маскву» («Сов. Бел.», 23. 6. 59, б. 2).

★

Хоць Амэрыканцы й ня чыталі ні «Звяззды», ні «Советской Белоруссии», усё-ж правадніком выстаўкі даводзіцца гарача ад задаваных ім пытаньняў. У першыя дні выстаўкі праваднікоў было больш, асабліва маладзенькіх (вiдаць, студэнты). Ад першага-ж дня выстаўка ператварылася ў поле гарачага палемічнага бою. Пасьля, маладых праваднікоў паздымалі, бо гэныя, не налажыўшыся яшчэ гладка хлусіць, запіналіся й чырванелі, адказваючы на пытаньні (праўды-ж ня скажаш!).

Адным зь цікавых экспанатаў на выстаўцы сталіся праз колькі дзён і кніжкі водгукі, куды наведвальнікі ўпісваюць свае заўвагі й пажаданьні. Выказваньні ў кнігах водгукі, пэўна-ж, самыя розныя. Савецкія газэты падаюць сваім чытачом толькі прыхільныя, якіх у кнігах, параўнальна, ня шмат. Кнігі водгукі сталіся пачытным матар'ялам. Гаспадары выстаўкі адразу-ж спахваліліся і пачалі выймаць запісаныя лісткі. Сёе-тое папала аднак, на балонкі амэрыканскае прэсы або проста расказваецца з уснаў у усны. Сярод іх былі й гэтыя:

«СССР — рай, але для дыктатара».

«Колькі Немцаў памагала рабіць па-выстаўляльна тут прылады?»

«А я думала, што гэта мой муж першы адкрыў радзё...» Подпіс: «Місыс Марконі».

«Быў на выстаўцы. Спадабалася. Хацеў-бы, каб гэтага было крыху ў Манголіі. — Молатэў».

Агульнае ўражаньне Амэрыканцаў найлепш, бадай, выказала сп-ня Джан Мазюміка: «На маю думку, галоўная заслуга гэтае выстаўкі будзе ў тым, што яна пакажа Амэрыканцу, які ён шчаслівы, што ён Амэрыканец».

Я. Запруднік

АБВЕСТКА

Ад 2-га да 8-га лістапада 1959 году (ад 1—10,30 гадз. штодзень) будзе адбывацца ў Нью Ёрку 36-ая Гадавая Міжнародная Жаночая Выстаўка.

Сёлета першы раз Беларускае Жаноцкае Таварыства прыймае ўдзел у выстаўцы.

У сувязі з мастацкім афармленьнем нашага стэнду і аплатаю за месца нашыя арганізацыі ўзялі на сябе вялікія матарыяльныя забавязаньні. Каб дапамагчы нам Беларускам годна зарэпрэзэнтаваць беларускае народнае мастацтва, мы звяртаемся да кажнага сьведкамага Беларуса і Беларуска падтрымаць нашу акцыю наступным спосабам:

1) Ахвяраваць нешта з мастацкіх вырабаў, як прыкладам выштытую рэч, ручнік, ці сэрвэтку, рэчы з дрэва, аздобленыя саломкай лялькі ў нацыянальнай вопратцы і г. д.

2) Купляць білеты на выстаўку у Жаноцкім Таварыстве (у Сп-ні Веры Бартуль) і дапамагчы у распродажы білетаў кажнаму на сваіх месцах працы.

3) Адведаць выстаўку.

Ад колькасці прададзеных білетаў залежыць бяздэфіцытная ўдача нашае першае беларускае выстаўкі на міжнацыянальным грунце.

Білеты каштуюць 75 цэнтаў адзін (намінальная цана 95 ц.).

Галоўная Управа Жаноцкага Таварыства і Аддзел Нью Ёрк Жаноцкага Таварыства

НІВОДНАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ, ТАВАРЫСКАЯ І СЯМЕЙНАЯ ўРАЧЫСТАСЬЦЬ НЕ ПАВІННА АДБЫЦЦА БЯЗ ЗБОРУ сярод ПРЫСУТНІХ АХВЯРАЎ НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»!

іх у сярэдзіне «Вянка» давалася нам перадумаць і арганізаваць як найдамоўней для нашага выданьня.

У Інбелкультаўскім выданьні ўсе арыгінальныя Багдановічавы вершы, за выняткам вершаў «Вянка», былі арганізаваныя ў вадзін аддзел, пастаўлены перад «Вянком» як першы аддзел усяго збору твораў. Ужо ў першай найпаважнейшай рэцэнзіі на Інбелкультаўскае выданьне праф. А. Барычэўскага (у «Працах клясы філялёгіі» Інбелкульту, том I, 1928 г., б. 382) было добра зазначана пра грубое парушэньне храналягічнага прынцыпу пры гэтым укладзе, наколькі перад «Вянком», што абыймае творы 1909—1912 г. г., тут апяняюцца ня толькі творы папярэдняга часу (г. зн. 1908 г.), што зусім на месцы, і ня толькі творы таго-ж часу (1909—1912), у «Вянок» ня ўлучаныя, але й творы пасьлейшага часу, 1913—1917 г. г., створаныя ўжо па выхадзе «Вянка». Укладальнікі апошняга менскага выданьня Акадэміі Навук БССР, як відаць з усяго іхнага выданьня, з рэцэнзіяй праф. Барычэўскага незнаёмыя, вычуўшы, магчыма, нейкую неадпаведнасьць гэткага ўкладу ды, можа, стараючыся паправіць справу, перавярнулі ўсё надварот, паставіўшы ўсе арыгінальныя вершы, што не ўвайшлі ў «Вянок», пасьля яго (як «Вершы розных гадоў»), чым яшчэ грубей парушыўся храналягічны прынцып, наколькі па «Вянку» апініліся ня толькі вершы, пазьнейшыя за яго, і ня толькі адначасныя зь ім (з чым яшчэ мо й льга было-б гадзіцца), але й вершы, ранейшыя за яго, сама раньнія паэтавы творы...

Прызнаючы поўную рацыю зазначэньню праф. Барычэўскага, мы й кіраваліся ягоным сэнсам пры сваім укладзе. Найдамоўнейшым за ўсё пры адзначанай вышэй сваеасаблівасьці нашага выданьня, як і «падручнага» і, наколькі мага, пры гэтым, акадэмічнага, выглядала паставіць у фокус усяго «Вянок» (у вадпаведнасьці з гэтым і азагалоўіўшы ўсё выданьне) ды ў дачыненні да яго ўкладаць (дыі загаловіць) іншыя аддзелы на аснове храналягічнага прынцыпу, што ў гэтым выпадку, як гэта часта бывае, аказваецца й найбольш лягічным прынцыпам. Гэтак першым з парадку аддзелам вершаў у нас пайшлі сама раньнія (1908 году) вершы паэты, азагалоўленыя «Перад Вянкам», за імі — адначасныя, але «няўплеченыя» ў

«Вянок» (відаць, як менш дасьпелыя ўваччу аўтара, і таму ніжэйшыя, «папярэднейшыя», калі так сказаць) вершы пад загалоўкам «Пад Вянкам», далей — сам «Вянок» і нарэшце — вершы, створаныя пасьля «Вянка», г. зн. у 1913—1917 г. г., пад загалоўкам «Па Вянку».

Першы аддзел, абыймаючы ўсяго 5 (дакладней — 6) нумароў вершаў, што з максымальнай пэўнасьцяй могуць быць аднесеныя да 1908 г. ды з такой-жа пэўнасьцяй укладаюцца ў храналягічную паступовасьць, у якой яны паданыя намі, — ня выклікае, здаецца, патрэбы большых паясьненьняў што да свае нутранае структуры. Адылі, наступны аддзел вершаў адначасных, ды «няўплеченых» у «Вянок», што спачатна, пры друку ў «Бацькаўшчыне», укладаліся намі таксама ў як мага храналягічнай паступовасьці, нарэшце здолела найдамоўнейшым для сваеасаблівасьці выданьня ўкласьці на тых-жа асновах ды паводля тых-жа асноўных рубрыкаў, што былі ўстаноўленыя самым аўтарам для «Вянка», якім абнятыя вершы таго-ж часу напісаньня. Дык у канчальным выніку з гэтага аддзелу выйшла свайго роду «кніга нявыбраных вершаў» як падступ-падыход да самое цэнтральнае «кнігі выбраных вершаў» — «Вянка».

Як ужо сказана, уклад вершаў у сярэдзіне самога «Вянка», на аснове якога зроблены й уклад у папярэднім яму, кагадзе агледжаным аддзеле «Пад Вянкам», таксама давалася перадумаць і пераарганізаваць. Рэч у тым, што ўклад вершаў у «Вянку» ў тым выглядзе, у якім ён выйшаў з друку, ня зусім адпавядаў волі самога аўтара й ня мог зусім задавальняць яго. Як ведама, у гэты «Вянок» не ўвайшлі прызначаныя для яго й укладзеныя самым аўтарам два аддзелы — «Каханьне й сьмерць» (поўнасьцяй) ды «З чужое нівы» (у пераважнай большыні вершаў ды як асобны аддзел пад такім загалоўкам). Выклікалася гэта фінансавымі абставінамі, што вымагалі скарачэньня абсягу кніжкі; адылі, падвядзеньне пад гэтае скарачэньне вызначалася меркаваньнямі свайго роду «нутранае цэнзуры» выдаўцоў, што кіраваліся кансэрватыўнымі густамі, паводля якіх шмат што ў Багдановічавай паэзіі выглядала на «дэкадэнтшчыну», пад закідам якое паэту, як ведама, наагул доўга ня пушчалі ў літаратуру. Дзеля гэ-

тага аддзел «Каханьне й сьмерць» так і не пабачыў друку ні ў «Вянку» ні наагул, аж да Інбелкультаўскага выданьня 1927 г. Што-ж да аддзелу «З чужое нівы» — аддзелу перакладаў — дык «нутраная цэнзура» заблякавала тут асноўную масу яго — пераклады з тэнтэаванага «дэкадэнта» Вэрлена ды некаторыя іншыя, прапусьціўшы адно пераклад з Авіда й з украінскіх паэтаў (Крымскага, Чарняўскага, Олэся) ды далучыўшы іх проста да папярэдняга аддзелу «Старая спадчына», не задумваючыся над сэнсам гэтага загалюўку, бо калі Авід яшчэ пад яго й падыходзіў, дык вершы украінскіх паэтаў, усіх сучаснікаў самога Багдановіча, пад шапку «старое спадчыны» аніяк не надаваліся.

Апрача гэтых двух адделаў, долю іхную мала не падзяліў і аддзел «Вольныя думы» дзеля свае ня так «дэкадэнтшчыны», як дзеля, кажучы пазьнейшым спэцыфічным тэрмінам, «упадніцтва настрояў», перамяжванага часам калючай палемічнасьцяй. Як ведама нам з пераказаў, аддзел гэты быў уратаваны літаральна ў вапошні мамэнт і бадай «кантрабандна», страціўшы сваё месца, вызначанае самым аўтарам (па аддзеле «З чужое нівы», у канцы першае палавіны зборніка — «Малюнкі і сьпевы») ды апініўшыся на новым, менш кідкім і больш, казаў той, «нэўтралізуючым» ягоньня «атруты й адатруты» (па блізкім яму загалоўкам у аддзеле «Думы» й перад найбольш «акадэмічным» аддзелам «Старая спадчына»).

Аддзел «Каханьне й сьмерць» быў адноўлены ў сваім абсягу й месцы ўжо Інбелкультаўскім выданьнем і адтады ўвайшоў, ці бо вярнуўся ў «Вянок», аддзелу-ж «З чужое нівы» ані Літаратурная Камісія Інбелкульту, ані Інстытут Літаратуры Акадэміі Навук БССР аднавіць не падняліся. Гэта адважыліся зрабіць мы з павагі да волі паэты, які гатоў быў ахвяраваць нат арыгінальныя вершамі, абы былі ў зборніку пераклады, асабліва якраз з Вэрлена (як гэта відаць з ягоных лістоў, нядаўна апублікаваных у менскім «Полымі», № 3 за 1958 г., б. 178) ды з увагі на нясысьціслую акадэмічнасьць выданьня, што дае нам большую свабоду рук, чымся пачувалі яе ўкладальнікі выданьняў акадэмічных.

(Далей будзе)

ДА ўВАГІ НАШЫХ ПРАДСТАЎНІКОЎ І ўСЯГО БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДЗТВА!

Выдавецтва «Бацькаўшчыны» зніжае на 25% цану ўсіх сваіх выданняў за выняткам «Спадчыны». Я. Купалы ў цвёрдай вокладцы, «Беларускіх казак» у цвёрдай і мяккай вокладцы і «Выбраных твораў» Р. Крушыны. У выніку цана ўсіх выданняў наступная:

Янка Купала СПАДЧЫНА

— Выбар паэзіі з вялікім крытычным артыкулам Ст. Станкевіча. Валонаў 564. Цана 5.25, 9, або 11 амэр. далараў (залежна ад вокладкі і паперы).

Янка Купала ТУТЭЙШЫ

— П'еса ў чатырох дзеях з крытычным артыкулам Р. Склота. Валонаў 83. Цана 1 амэр. далар.

Янка Купала
РАСЬКІДАНАЕ ГНЯЗДО
— Драма ў пяціх актах з крытычным артыкулам Р. Склота. Валонаў 58+XV. Цана 0.75 амэр. далара.

Якуб Колас
НОВАЯ ЗЯМЛЯ
— Паэма з вялікім крытычным артыкулам Р. Склота. Валонаў 246+XXXII. Цана 2.25 амэр. дал.

Якуб Колас
СЫМОН МУЗЫКА
— Паэма з крытычным артыкулам Р. Склота і А. Бабарэкі. Валонаў 238. Цана 2.25 амэр. далараў.

Якуб Колас
У ПАЛЕСКАЙ ГЛУШЫ
— Повесць. Цана 1.50 амэр. дал.

Андрэй Мрый,
ЗАПІСКІ
САМСОНА САМАСУЯ
— Сатырычная аповесць з крытычным артыкулам Р. Склота. Валонаў 88. Цана 0.75 амэр. далара.

Лукаш Калюга
НЯДОЛЯ ЗАБЛОЦКІХ
— Аповесць з крытычным артыкулам Р. Склота. Цана 1.10 амэр. далараў.

Власт (Вацлаў Ластоўскі)
ТВОРЫ
— Аповяданні. Валонаў 112. Цана 0.75 амэр. далара.

Юрка Віцьбіч
ПЛЯВЕ З-ПАД СВЯТОЕ
ГАРЫ НЕМАН
— Мастацкія нарысы. Цана 0.75 амэр. далара.

Рыгор Крушына
ВЫБРАНІЯ ТВОРЫ
— Вершы. Цана 2 амэр. далары.

ЛЯ ЧУЖЫХ БЕРАГОЎ
— Альманах твораў эміграцыйных паэтаў і пісьменьнікаў з уступным артыкулам Ст. Станкевіча. Валонаў 238. Цана 2. 25 амэр. далараў.

БЕЛАРУСКІЯ КАЗКІ
Зборнік народных казак і літаратурных твораў з казачнымі матывамі. Валонаў 215. Цана 3 або 4 далары (залежна ад вокладкі).

Заўвага: У эўрапейскіх краінах, пайменна ў Англіі, Францыі, Бельгіі, Нямеччыне, Італіі, Гішпаніі, а таксама ў Аргенціне, Бразыліі і Аўстраліі выданыя каштуюць на 20% таней вышэй пададзенае расцэнкі

Выдавецтва «Бацькаўшчыны»

УВАГА, НАШЫЯ ПАДПІШЧЫКІ ў АМЭРЫЦЫ!

Гэтым даводзіцца да ведама нашых паважаных падпішчыкаў, якія атрымваюць «Бацькаўшчыну» пасярэдніцтвам ад Адміністрацыі, што належнасць за газету трэба ўрагуляваць з нашым прадстаўніком на Амерыку сп. Браніслава Даниловічам.

B. Danilovich
303 Howard St.
New Brunswick, N. J.

Адміністрацыя «Бацькаўшчыны»

Зь беларускага жыцця

ХІІ ЗЬЕЗД АБРФ

19-га ліпеня г. г. у памешканні Ц.Ф.Т.Ц. адбыўся 12-ы Зьезд Аб'яднаных Беларускіх Работнікаў у Францыі (А.Б.Р.Ф.).

Пасля выбару Прэзідыяму Зьезду, у які ўвайшлі: а. Маскалі (старшыня), сп. Данильчук (заступнік старшыні) і сп. Кавалеўскі (сакратар), была праслухана справаздача старшыні адыходзячай Галоўнай Управы АБФР сп. Наўмовіча.

У сваёй справаздачы сп. Наўмовіч падкрэсліў, што мінулы год працы Галоўнае Управы АБФР, ня гледзячы на шматлікія цяжкасці ды няспрыяльныя ўмовы, быў цалкам задавальняючым. За справаздачны перыяд было праведзена 8 зборкаў АБФР, галоўным чынам у сувязі з адзначэннем нашых нацыянальных святаў ды найбольш патрыятычнымі падзеямі на фоне жыцця нашае эміграцыі ў Францыі. Апрача гэтага, прадстаўнікі Галоўнай Управы АБФР прыямалі актыўны ўдзел у працы іншанациональных арганізацый, таксама як і ў працы міжнароднай сіндыкальнай арганізацыі (F.I.T.C.R.E.), годна і належна рэпрэзэнтуючы Беларусаў ды беларускія незалежнікі ідэі навокі. Падчас нашых нацыянальных святаў былі праведзеныя паміж прысутных адмысловыя грашовыя зборкі, што значна папоўніла касу АБФР.

Аддзел у Крэзо, што зьяўляецца актыўнай адзінкай АБФР, правёў за мінулы год значную працу пры цеснай сувязі з Галоўнай Управой АБФР.

Пасля заслушання справаздачы Рэвізыйнае Камісіі, Зьезд прызнаў адыходзячай Управе АБФР абсалютарыюм з падзякай ды выбару новую Управу ў наступным складзе: старшыня АБФР — сп. М. Наўмовіч, заступнік старшыні — сп. А. Кавалеўскі, сакратар і скарбнік — сп. В. Міцкевіч. У Рэвізійную Камісію былі выбраныя: а. Маскалі — старшыня, сп. Лысуха — заступнік старшыні.

Зьезд прыняў некалькі прапановаў, што тычыццанутрых справаў з жыцця Беларусаў у Францыі.

ХІІ Зьезд АБФР прайшоў у цёплай сяброўскай атмасфэры і асабліва падчыркнуў вялікае значэнне дзейнасці гэтае беларускае арганізацыі на тэрыторыі Францыі.

А. К.

Уладзімер Кабушка

Сьв. памяці Уладзімера Кабушка нарадзіўся 13-га сьнежня 1910 году ў вёсцы Малахоўцы Слонімскага павету.

Жыццё ягонае ня было багатае ўдачамі ці радасцямі. Яшчэ зусім малым хлопчуком ён, дзеля ваенных падзеяў Першае Сусьветнае вайны, мусіў пакінуць з бацькамі родную хату ды ўцякаць на ўсход. Там на чужыне памерла ягоная маці. Пасля паварту зь сям'ёю на бацькаўшчыну малы Уладзімер, як сідра, гадаваўся пры манастыры, дзе і вучыўся ў пачатковай школе, а пасля — дапамагаў у працы бацьку, ды рыхтаваўся ў вольны ад працы часіны да працягвання свае асьветы.

У 1926 годзе Уладзімеру ўдалося дастаць у Віленскую Беларускаю Гімназію. Як вучань гімназіі, падчас прыездаў да хаты на вакацыі, ён пісьна працаваў з моладзій і старэйшымі свае ваколіцы, усьведамляў іх нацыянальна, дапамагаў арганізаваць гурткі беларускае мастацкае самадзейнасці, распаўсюджаў беларускія газеты ды кніжкі.

У 1928 годзе разам зь іншымі вучнямі Вл. Бел. Гімназіі Уладзімер Кабушка быў арыштаваны і засуджаны на 8 год цяжкага зняволення. Пасля зьвяленьня з Грудзёнскага вастрогу па амністыі ён вярнуўся на бацькаўшчыну, але жыць супакойна ня мог дзеля перасьледаў польскае паліцыі. Гэта змушала яго да пераходу мяжы ў Менск, дзе, адылі, ён апынуўся неўзабаве ў той-жа вязніцы, куды трапілі сотні даверлівых энтузіастаў з Заходняе Беларусі, якія спадзяваліся знайсці ў БССР «Беларускі Дом».

Толькі ў часе Другое Сусьветнае вайны Уладзімеру Кабушку ўдалася пазбыцца астрагаў ды пераследаў пераменных «заходніх» ды «ўсходніх» апыкуноў Беларусі. І ён адразу-ж узноў уключыўся ў беларускую нацыянальна-грамадзкую працу. Далейшы лёс ягоны быў лёсам усё сьняняшніе беларускае эміграцыі: нямецкія лягеры, нярадаснае жыццё ДП, а нарэшце — пераезд у Задзіночаныя Штаты Амерыкі. Тут Уладзімер Кабушка будучы сябрам Рады БНР, сябрам Беларуска-Амерыканскага Задзіночання ў ЗША ды іншых беларускіх арганізацый, праз усе апошнія гады быў адным грамадзкім працаўніком і арганізатарам, ахвярным настаўнікам і заўсёдным дапаўняльнікам ды апакуном беларускае моладзі.

Памёр чалавек

На беларускім могілніку ў Нью Брансвіку насіпана першая сьвежая магілка. Кон хацеў, каб першым супаць там Уладзімер Кабушка, яшчэ малады жыццядарнасы Чалавек.

Зусім нядаўна, якраз адзін месяц таму, 21-га чэрвеня было ўрачыстае высьвячэнне Беларускага могілніку. Гарачы летні дзень, шмат людзей: маладых, старэйшых і дзяцей; урачыстая Божа Служба адпраўленая Уладзікай Васілем і айцамі Сьцяпанам і Хведарам. На пэтым, ачышчаным, залітым сонцам узгорку перад вялікім дэраўляным Крыжам маліліся людзі. І было зусім радасна і ў светла на сэрцы. Што-ж, гэта вельмі добра, што Беларусы прыдбалі сабе такі вялікі і прыгожы кавалак зямлі — хай сабе будзе і свой могілнік — толькі, каб карыстаць зь яго давалася ня хутка... як найпазней.

Ажно здарылася інакша. Зусім неспадзявана памёр Уладзімер Кабушка. Адным няшчодзённым змагаром за нацыянальную беларускую справу стала менш. Больш аб Памерлым скажучы напэўна ягоныя сябры, скажучы не аб глады, роўным, а выбойстым жыццёвым шляху, аб цярпеннях і зьдэках ад розных гаспадароў нашае радзімы; скажучы напэўна і аб першым балючым дзанаўні юнака зраджанага сваім настаўнікам разам зь іншымі такімі-ж юнакамі-дзецімі.

Магчыма скажучы і аб вялікім сэрцы Чалавека.

Я хацела-б толькі на сьвежую магілку пакласці пару полных красак — малы ўпамін, які доказ мае ўдзячнасці Памершаму.

Не адзін з нас, выгнанцаў ішоў каміністым жыццёвым шляхам праз часы вайны, беканства, лягераў; не адзін з нас перажыў перыяды псымізму, навет распачы. Год 1949—50 быў асабліва цяжкі і безнадзейны ў маім жыцці. Шмат Беларусаў ўжо вымігравала за акіян, ішныя рыхтаваліся да эміграцыі, зусім нешматлікія заставаліся ў Нямеччыне. У тым ліку і мая сям'я. Мне тады здавалася, што навет людзі нека зьмяніліся, каліны эгаістычна дбаў вылучна аб сваім уласным лёсе і я адчувала сябе не як паміж сваіх суродзічаў, але як паміж чужых. Пэрспектывы на будучыню былі вельмі сумныя: Напоўгалоднае існаваньне на ўтрыманні нямецкай сацыяльнай апеці.

І вось у час такое псыхічнае дэпрэсіі дэвалюс мяне сустраца на Вялікідзень 1950 г. з Спадарствам Кабушкамі. Памятаю, я навет і не скардзілася, але-ж і так мяне яны добра разумелі.

Ня трэба падавацца псымізму, спадарыня — казаў Спадар Кабушка, — вось прыедзьце да нас у Бад Айлінг, мы абое працуем, можа-б і вам удалося там уладзіцца на працу, прыедзьце абавязкова!

Нечаканая сьмерць спыніла працавітае, адданае нацыянальнай справе жыццё Уладзімера Кабушкі перадачна, зусім нечаканна для асирочанае сям'і і ўсіх сяброў ды супрацоўнікаў. Хай-жа будзе яму лёгкаа вольная амерыканская зямля!

*

Паховіны сьв. памяці Уладзімера Кабушкі адбыліся ў сьботу 25-га ліпеня. А гадзіне 9-ай раніцы труна зь Нябожчыкам была перавезеная ў Грэцкую Праваслаўную Царкву ў Гайленд Парку, прамадэсці Нью-Брансвіку. Тут яго Высокапрэсьвяшчэнтва Архіепіскап БАПЦарквы Васіль у саслужэньні Мітрафорнага Пратапрэа а. Сьцяпана Войтэнікі адслужылі Літургію і Чын Апяваньня. У часе жалобнае Багаслужбы сьпяваў хор беларускае царквы Жыровіцкае Божае Маці ў Нью-Брансвіку. Кіраваў хорам сп. М. Тулейка зь Нью-Ёрку.

Пасля Апяваньня даўгі жалобны паезд (каля 30-х самаходаў) накіраваўся на нядаўна высьвячаны беларускі магілкі ймя Жыровіцкае Божае Маці. Тут над сьвежа выкапанай, першай на могілках, магілай была адпраўленая малая Ліція. З разьвітальным словам над труной выступалі Уладзіка Васіль, першы Заступнік Старшыні Рады БНР сп. А. Стагановіч, старшыня Галоўнае Управы Беларуска-Амерыканскага Задзіночання ў ЗША сп. К. Мярляк ды старшыня Царкоўнае Рады Нью-Брансвіцкага Прыходу БАПЦарквы сп. П. Кажура.

Труна зь Нябожчыкам была прыкрытая нацыянальным бел-чырвона-белым сьцягам, які быў перад апушчэньнем дамавіны ў зямлю перададзены сям'і нябожчыка.

Паховіны скончыліся адсьпяваньнем жалобнага маршу «Сьпі пад курганам герояў».

Пасля паховінаў уся вялікая грамада сяброў і знаёмых Нябожчыка, што прыйшлі і прыехалі правесці яго ў апошняю дарогу, былі запрошаны на жалобны абед, які адбыўся ў залі Шака ў Саўт-Рывэры.

У паховінах сьв. памяці Уладзімера Кабушкі ўзялі ўдзел вельмі шмат Беларусаў з Саўт Рывэру, Нью-Брансвіку, Нью-Ёрку і іншых беларускіх асяродкаў.

там уладзіцца на працу, прыедзьце абавязкова!

Прыладак хацеў, каб я неўзабаве наведла Спадарства Кабушкаў. Прысма прайходзіў час у мілай сямейце, але я заўважыла, што Спадар Кабушка глянуў на гадзіннік і раптам запрапанаваў мне прайсціся па пасёлку (там месціліся перад гэтым школы для пілэтаў і афіцэрскае казармы). Пасёлак называўся Чыльдрэн Вільдж, жыло там больш за 500 дзяцей сідраў, якія загубілі бацькоў падчас вайны, былі гэта дзеці пераважна славянскіх народаў.

Спадар Кабушка паказаў мне школу і запрапанаваў зайсці. Я нека чулася некая і не хацела, але ён утаварыў, што толькі пакажа мне будынак. На калідоры мы спаткалі нейкага настаўніка (быў гэта кіраўнік школы). Спадар Кабушка падыйшоў да яго і загаварыў.

— Вось бяда — скардзіўся настаўнік — дзеці такіх непаслухмяных, што адна настаўніца кінула лекцыю і наагул працу ды пайшла, дык я ня ведаю што і рабіць, прыходзіцца нека заступаць самоу.

Тут Спадар Кабушка пацягнуў мяне за руку і прадставіў як настаўніцу, якая любіць дзяцей навет непаслухмяных.

Кіраўнік школы ухапіў мяне за руку і ня ўспела я прамовіць слова, як апынулася ў клясе. — Вось наша новая настаўніца — скажы ён і пакінуў мяне зь дзецімі.

Такім чынам я атрымала працу ў школе, зусім памінаючы нявымоўна цяжкі для мяне момант просьбы і шуканьня працы. Мая сям'я пераехала ў Бад Айлінг і нашае становішча пачало зьмяняцца на лепшае і больш сталае. Калі мне пасля 8 гадоў давалася спаткацца із спадаром Кабушкам, мне адразу жыва сталі ў памяці тыя часы і ягоная выпягнутая сяброўская рука, якая саматугам выпягнула нас зь нейкае жудаснае дрыгвы.

Вялікае сэрца меў Уладзімер Кабушка, месцілася ў ім шмат любасці да роднае старонкі-Беларусі, да свайго народу, да беларускае прыроды, народнага мастацтва, да ўсіх людзей наагул, найбольш чулае каханьне да свае сям'і. Бел-чырвона-белы сьцяг на труне ягонай сымбалізаваў ягоны патрыятызм і адданасць нацыянальнай справе. Дарагі Сябра Валодзя, спачывай спакойна, хоць у чужой, але прызнай зямлі, не забудзь Цябе сябры, бо Ты быў Чалавекам.

Зінаіда Станкевіч

ПРЭЗЫДЫОМ І САКРАТАРЫЯТ РАДЫ БЕЛАРУСКАЕ НАРОДНАЕ РЭСПУБЛІКІ

з жале паведамляюць аб перадачнай сьмерці сябры Рады БНР сьв. памяці

УЛАДЗІМЕРА КАБУШКІ

які памёр 21-га ліпеня 1959 году ў Нью-Брансвіку ў США на 49-ым годзе жыцця, і выказвае шчырае спачуваньне асирочанай сям'і — жонцы і дачушкам.

Прэзідыюм і Сакратарыят Рады БНР

БЕЛАРУСКАЯ КАЛЬПАРТАЖНАЯ АГЕНЦЫЯ

мае на складзе наступныя выданні: Michal Federowski: „Lud Bialoruski“, tom V.

Кніга мае 920 бачын, вялікага фармату 20 x 27 см, у цвёрдай вокладцы з каларавай аборткай. У кнізе ёсць 2000 беларускіх песень: міласныя, вясельныя, хрэсьбіныя, калядныя, вялікодныя ды іншы. Амаль палова песень мае ноты. Тыраж кнігі 1500 экз.

Не павіна быць ніводнага беларускага асяродку, які-б не набыў гэтую капітальную працу. Падрыхтоўваецца да выданьня том VI, у якім будзе зьмешчана далейшых 2000 песень. Цана кнігі з коштамі перасылкі — 11 дал. 90 ц.

На складзе ёсць таксама пэўная колькасць экзэмпляраў у свой час рэагаванае на бачынах «Б-ны» кнігі:

Anthony Richardson:

„No Place to Lay My Head“.

Цана 2 дал. 70 ц.

Беларуская Кальпартажная Агенцыя

НАЙВЯЛІКШЫМ ТВАІМ ПРЫЯЦЕЛЯМ НА ЧУЖЫНЕ ЗЬЯЎЛЯЕЦА ГАЗЭТА «БАЦЬКАЎШЧЫНА». ДЫК ПАДТРЫМАЙ ЯЕ, ЧЫМ МОЖАШ!

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА: Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd., London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА: Asociacion Bielerusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АўСТРАЛІЯ: Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St., Croydon, N. S. W. Mr. A. Maroz, 109 Morrison Rd., Midland Junction, W. A. Mr. M. Nilan, 14 Steel St., Spotswood—Melbourne, Vic. Mr. W. Akavity, 80 Tapley Hill Rd., Royal Park, S. A.

БРАЗЫЛІЯ: Mr. C. Cimafejczyk, Prasa 76, Tiridentos, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ: Mrs. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave., Chicago 47, Ill. Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J. Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave., Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА: Mr. K. Akula, 57 Riverdale Ave., Toronto, Ont.

ФРАНЦЫЯ: Union des Travailleurs Biélorussiens en France, 26, rue de Monthon, Paris 9. Mr. W. Kasztelan, 33 rue Kleber, Mouvau (Nord).

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры і грамадзкага жыцця.

Выдавец: Уладзімер Вортнік

РЭДАГУЕ КАЛІГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прывішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не звараваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасля далучэння паптовае маркі або міжнароднага паптовага купону.